

Ahval, 6 Mayıs 2019

(Siyaset ve hukukla ilgili bir yazı yazacaktım ama artık böyle “lafların” anlamı kalmadı düşüncesiyle müsaadenizle kendimden söz edeceğim.)

Ben kendim için zaman içinde – Irish American dercesine - “Rum kökenli Türk”, “Greek origin Turkish citizen (TC vatandaşı)” gibi nitelermeler kullandım. Ama böyle derken hep rahatsız oldum! Bu köken işi beni hep düşündürmüştür. “X kökenli Türkler” veya “aslı X olan TC vatandaşları” konusunda yazılanları okurken de depreşir bu rahatsızlık. Size bu durumu anlatmaya ve daha önemlisi, ben de kendimi anlamaya çalışayım.

En başta “köken” ve “asıl” ne demek? Köken neden etnisite ile ilişkilendirilir? 19uncu yüzyılda, kendini örneğin, Ermeni veya Yahudi veya Rum veya X olarak algılayan birinin etnik ve dini kimliğini neden baz, başlangıç ve temel olarak alıyoruz? Bu insanların ve ecdadının daha önceki “kökenleri” ve “asılları” yok muydu? “Daha öncesi” araştırılacaksa, ne kadar eskiye

gitmeli, gidilebilir? Benim "kökenim" ya – Darwin'e göre – bir milyon yıl önce yaşamış maymuna benzeyen bir canlı, veya - kutsal kitaplara göre - Adem ve Havva değil midir? Aslımıza göndermede bulunacak, tercihler bu tür seçenekler neden olmasın?

Ama "köken" dendiğinde genellikle 18'inci ve 19'uncu yüzyıllardaki etnik kimlik söz konusu oluyor. Kimileri de – ırkçılar, kafatasçılar - daha eskilere gidiyor: Binlerce yıllık milletlerden söz ediyorlar. Peki, bu milletlerin, gerçekten var olmuşlarsa, "kökeni" neydi? Bu alandaki "başlangıç noktası" hiç konuşulmuyor.

Bu çelişkilerin ve suskunlukların açıklamasını milliyetçi/milli paradigmanın (dünya görüşünün) içinde bulamayız. Çünkü milliyetçi ideolojinin bazı kabullerini, biz farkında bile olmadan kullanarak konuşuyoruz. O kabulleri sorgulamayız, onların çelişkilerini göremeyiz. Tarih içinde sözde süreklilik sergileyen "milletlerin" varlığı, "köken" olarak algılanan etnik kimlikler ve insanların "asılları", "öz halleri" pek çok kişi için tartışılmayan kavramlardır. Ve sonunla olan, bu kavramların doğurduğu çelişkilerin içinde debelleşip dururuz: kökenimiz, aslımız, özümüz nedir diye...

Tabii ki, herkes milliyetçi paradigmanın dışına çıkmaya mecbur değildir. Dinimizi seçmekte nasıl özgür isek – özgür olduğumuz nasıl varsayılıyorsa - ideolojimizi seçmede de özgür olmalıyız. İsteyen kendi kimliğini ve kökenini "etnik köken" olarak algılayabilir. Başkalarının kökenini de aynı biçimde etnik ve milli olarak algılayabilir. Ama bunu yaparken, en azından "köken" kelimesine verdiği anlamı da fark etmeli, diye düşünüyorum. "Etnik köken", milliyetçilik döneminde oluşmaya başlayan görece yeni bir kimliktir.

Bu anlamda "köken" derken temel bir çelişkiden kolay kolay kurtulamayız. Bir grubun "etnik kökeninden" söz ettiğimizde, etnik/milli/milliyetçi paradigmanın içine balıklama dalmışızdır demektir. Bundan dolayı milliyetçiler "X kökenli Türk" gibi bir tanımlı tanımak istemezler. Haklıdırlar da! Çünkü onların "köken" kavramı etnik anlamdadır. Etnisite ile milliyetçilik ise iç içedir. Kaldı ki, zamanımızda birilerinin belli bir etnisiteyi kimlik olarak benimsemiş olmaları ve o etnisiteden olmaları başkadır, o etnisitelerinin "köken" olarak algılanması başkadır.

Denecek ki, "etnik ve milli nitelermeler 'vatandaşlık' anlamında kullanılıyor"! Ama bu yapıyorsa neden "kökenden" söz edilir, neden 19'uncu yüzyılın etnik kimlikleri hatırlatılır? Yani bir yanda, milli/milliyetçi paradigmanın temel ilkesi "öz", "köken", "asıl" anlayışı kullanılacak, öte yanda "milliyetçi yorumlardan kaçının", "kelime vatandaşlık anlamındadır" denecek! Vatandaşlık – anayasayı hatırlatırım – ırk, soy, din ve hele tarihi geçmişten bağımsızdır, tabii kendilerini kendi

yalanları ile aldatmak istemeyenler için.

Bu durumda benim "kökenim" ne oluyor? Milliyetçi yoruma göre "köken" olarak "Rum", vatandaş olarak da TC vatandaşı. Tabii pek çok Müslüman Türk'ün beni "normal" TC vatandaşı kabul etmedikleri de unutulmamalı. Peki, milliyetçi paradigmanın dışına çıkılınca ben ne oluyorum? Yanılmıyorsam, köken olarak homo sapiens, yani insanoğlu, vatandaş olarak da pasaportum ne yazıyorsa.

Anlayacağınız bendeniz, "köken" lafını hiç sevmiyorum. Kendi kökenimi ise biliyorum, etnik değildir. Etnik yanım, içinden çıkmaya çalıştığım bir paradigmadan doğar. Benim derdim bu paradigma, bu ideoloji, bu dünya görüşüdür. Bundan kurtulmaya çalışırken birilerinin – iyi niyetle de olsa – beni sözde "kökenim" olan etnik bir sıfatla nitelemelerini hoş karşılamıyorum.

Peki, benim farklı bir yanım yok mu? Ne münasebet, tabii ki yok! Benim farklı yanım herkesin farklı yanı kadardır. Hepimiz farklıyız. Beni farklı göreni ben de kendisini aynı derecede farklı görürüm. İsteyen dinini, dilini, soyunu, etnik kimliğini vurgulasın, bu onun seçeneğidir. Bazen de kişiler onlara toplumca dayatılan kimlikleri taşırlar, ister istemez. Ama ben, kendimi nitelerken bunların dışında başka özelliklerimi öne çıkarmak isterim: hayat hikâyemi, düşüncelerimi, sevdiklerimi ve karşı olduklarımı... Beni bunlar niteliyor.

Ya kimliğim? Bu soruya cevap soranın referansına göredir. Milli/milliyetçi dünya görüşüne göre soruyorsa, kendimi zorlayarak ve uzun uzun konuşmamak için belki ödün verip, onu tatmin edebilirim: "X etnik kökenliyim" diyebilirim. Zaten dedim de geçmişte, zaten beni öyle algılayanlar da az değil. Ama benim kendime yakıştırdığım kimliğim bu değildir.

Bir not düşerek bu geniş konuyu noktalayayım. Hasımları, "farklı" dil, din ve kültür kökenli azınlıklara çok acı çektirdi ve çektiriyor. Onlardan yana oldum bunu sezebildiğimde – genellikle bu alanda sağır, kör ve dilsiziz! Bu dışlananlardan yana söz ederken, birilerine etnik kimliğimle davranıyor gibi gözükebilirim, ama ben kendim bunu insan olarak yaptığıma inanırım.